

Thử tìm lời giải cho bài toán kinh tế MIỀN TÂY NGHỆ AN

■ Trương Công Anh

Trong 10-15 năm trở lại đây, kinh tế - xã hội miền Tây Nghệ An đã có không ít đổi thay không thể phủ nhận, song cho đến nay, về tổng thể miền Tây Nghệ An vẫn nghèo. Điều đáng suy nghĩ không chỉ là miền Tây còn nghèo mà hơn thế là hình như (xin tạm dùng từ này) chúng ta vẫn chưa thể tìm được lời giải để miền Tây thoát nghèo (mà tôi tạm gọi là bài toán kinh tế miền Tây). Có thể nói, trong điều kiện hiện nay, xu thế hội nhập kinh tế quốc tế, thành tựu của cách mạng 4.0 đang mở ra nhiều cơ hội cho miền Tây phát triển dựa vào các tiềm năng sẵn có. Tuy nhiên, về tính chất và trình độ thì kinh tế miền Tây phần lớn và chủ yếu là sản xuất nhỏ, tự cung tự cấp (trừ vùng trung du). Quy mô và tổ chức kinh tế nhỏ, lẻ, phân tán. Trình độ kinh tế chủ yếu là thủ công dựa vào kinh nghiệm, phụ thuộc vào các yếu tố tự nhiên. Hạ tầng kinh tế - kĩ thuật (cả cứng và mềm) tuy đã có những biến đổi rất đáng kể nhưng vẫn chưa đáp ứng được đòi hỏi cần và đủ để phát triển kinh tế nhanh, bền vững. Các nguồn đầu tư để vực dậy kinh tế miền Tây chủ yếu là đầu tư ngân sách, tài chính tuy ngày một tăng thêm nhưng nhìn chung còn ở mức chiến thuật và dàn trải. Nguồn nhân lực (hiểu theo nghĩa rộng) thiếu và yếu. Tiềm năng tài nguyên thiên nhiên lớn, giàu nhưng chưa có cách thức để khai thác hiệu quả. Miền Tây đang ở trong tình cảnh “cái khó bó cái khôn”, vẫn đang loay hoay chưa tìm thấy lối ra cho sự phát triển kinh tế. Bài viết xin được thử đưa ra lời giải cho bài toán này.

Văn kiện Đại hội Đảng bộ tỉnh lần thứ XIX xác định một nội dung riêng: Phát triển vùng miền Tây Nghệ An, trọng tâm là Thái Hòa - Nghĩa Đàn - Đô Lương - Tân Kỳ - Con Cuông - Quy Hợp với mấy điểm đáng chú ý là: Triển khai có hiệu quả Nghị quyết số 88/2019/QH14 ngày 18/11/2019 của Quốc hội, gắn với tiếp tục thực hiện Quyết định số 2355/QĐ-TTg ngày 4/12/2013 của Thủ tướng Chính phủ về phát triển kinh tế - xã hội vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi; Khai thác hợp lý, có hiệu quả các tiềm năng, thế mạnh, có lợi thế như kinh tế rừng, cây công nghiệp dài ngày, cây ăn quả, cây dược liệu...; Phát triển cây công nghiệp chế biến nông, lâm, thủy sản...; Khuyến khích phát triển các cơ sở khai thác, chế biến sâu các loại khoáng sản...; Xây dựng chính sách tạo động lực phát triển thị xã Thái Hòa, xây dựng phát triển huyện Con Cuông, huyện Đô Lương thành thị xã; Đầu tư xây dựng phát triển các cửa khẩu: Nậm Cắn, Thanh Thủy, đưa cửa khẩu Thanh Thủy thành cửa khẩu quốc tế tiến tới khu kinh tế cửa khẩu.

Cả lý thuyết lẫn thực tế đều chỉ ra rằng: bất cứ một khu vực vùng hay quốc gia nào cũng không thể chỉ với một cú “nhảy” (kể cả nhảy vọt đi nữa) là có thể đi từ nghèo lên giàu được. Nhất thiết phải qua các bước tuần tự nghèo - no đủ - khá giả - giàu. Dù chậm hay nhanh nhưng thầy đều phải tuần tự theo các bước ấy.

Đặt vấn đề như vậy để đưa ra “lời giải” cho bài toán kinh tế miền Tây Nghệ An sẽ lần lượt từ lời giải đưa miền Tây từ nghèo lên no đủ, đến lời giải đưa miền Tây lên khá giả. Còn đưa miền Tây lên giàu có thì chưa đề cập đến. Dĩ nhiên giữa hai bước này không đứt đoạn mà xen kẽ nhau. Không phải sau khi thoát nghèo mới tính đến khá giả. Mà ngay trong bước thoát nghèo để tạo ra tiền đề và điều kiện cho bước khá giả.

Bước 1: Lời giải đưa kinh tế miền Tây thoát nghèo

Tận dụng tối đa những yếu tố tích cực về đất đai, khí hậu, nước, rừng, kinh nghiệm và tập quán trong sản xuất - chủ yếu là trồng trọt, chăn nuôi, cùng với đó từng bước tổ chức lại kinh tế nói chung, sản xuất nói riêng theo hướng kinh tế hàng hóa, sản xuất hàng hóa. Cụ thể:

a/ Triệt để thâm canh diện tích lúa nước để tăng sản lượng lương thực. Cùng với đó bằng nhiều biện pháp, nhất là thủy lợi (thủy lợi nhỏ, cục bộ, thậm chí thô sơ tạm thời theo mùa) để có thêm diện tích canh tác lúa nước. Có thêm một sào 5.000m² lúa nước đồng nghĩa với giảm nửa hecta rừng bị chặt, phát, đốt để trả vài rẫy lúa. Phương châm của biện pháp này là: triệt để khai thác vùng dưới (vùng ven, khe, suối) để giữ vùng trên (đồi núi, dốc, rừng). Với những diện tích nào đó còn buộc phải canh tác theo phương thức nương rẫy thì triệt để dùng các giống bản địa có giá trị như đặc sản của lúa

tẻ, lúa nếp. Tất cả để đi đến mục tiêu tăng sản lượng gạo, giải quyết nhu cầu lương thực tại chỗ.

b/ Tổ chức kinh tế vườn, ao, chuồng hoặc vườn, chuồng theo quy mô gia đình. Nơi có điều kiện thì vườn, ao, chuồng gần nhà. Nơi không có điều kiện thì vườn, ao chuồng xa nhà hơn. Xin gọi kiểu vườn này là vườn dinh dưỡng. Từ vườn như thế, để rau củ, quả, cá, thịt, trứng cho bữa ăn từng hộ, từng nhà.

c/ Tận dụng tối đa lợi thế về các cây, con đặc sản: rau cải Mông, khoai sọ Mông, bí xanh, bí đỏ, dưa rầy, xoài rầy, gà đen, lợn đen, lợn cắp nách, vịt... để sản xuất từ nhỏ lẻ, phân tán lên sản xuất tập trung tạo khối lượng hàng hóa ngày một lớn thêm cả về lượng và chất. Tổ chức chuỗi liên kết, tạo thương hiệu, mở thị trường cho các sản phẩm hàng hóa có tính đặc sản này. Việc này tạo thêm thu nhập cho từng hộ, từng bản, từng xã, vừa là bước chuyển cần thiết chuyển dần dần từ sản xuất tự túc, tự cấp lên sản xuất hàng hóa.

d/ Nâng độ vững chắc và chất lượng vùng nguyên liệu tập trung vốn có lâu nay (vùng mía), tổ chức vùng nguyên liệu cho các cây, con mới: chanh leo, gừng, nghệ, dong riềng; một vài cây dược liệu, cá lồng, trâu bò... thật chín chu, bài bản.

Để làm tốt việc này, một mặt phải tạo

lập mối quan hệ liên kết thật chặt chẽ, có tính pháp lý cao, đảm bảo hài hòa lợi ích, mặt khác, phải đầu tư nâng cao tay nghề, hiểu biết kỹ thuật với người dân vốn chỉ quen khai thác tự nhiên là hết sức quan trọng, mang tính đột phá. Nhưng cứ mãi canh tác theo lối truyền thống, theo thói quen thì sẽ không bao giờ có vùng nguyên liệu như mong muốn cả.

Thực hiện được lời giải này sẽ từng bước đưa miền Tây thoát nghèo, đồng thời là bước chuyển tiếp để từng bước đưa sản xuất tự túc tự cấp lên sản xuất hàng hóa, là tiền đề và điều kiện để tiến vào bước tiếp theo: đưa kinh tế miền Tây lên khá giả.

Bước 2: Lời giải đưa kinh tế miền Tây lên khá giả

Chọn đúng, chọn trúng ngành kinh tế mang tính mũi nhọn, đánh thức tiềm lực miền Tây Nghệ An, đó chính là ngành kinh tế rừng, trên cơ sở nguồn tài nguyên rừng, đất rừng và khí hậu. Đây là một ngành kinh tế tổng hợp (bao gồm các ngành: trồng trọt, dược liệu, trồng hoa, rau củ quả ôn đới, chăn nuôi dưới tán rừng, ngành công nghiệp chế biến, du lịch sinh thái, du lịch khám phá, du lịch nghỉ dưỡng, vận tải, thương mại dịch vụ) chứ không như quan niệm lâu nay gọi là lâm nghiệp. Tại sao lại chọn ngành này? Bởi

những lí do sau:

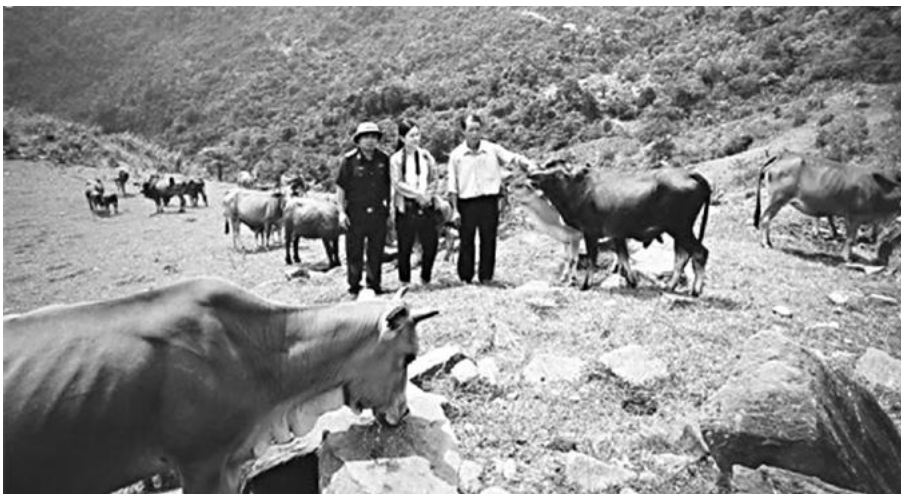
- Rừng, đất rừng và khí hậu miền Tây là tài nguyên lớn nhất, giàu nhất. Nó là nguồn tài nguyên nếu khai thác và sử dụng đúng (cả về khoa học sinh thái và khoa học công nghiệp) thì hoàn toàn có thể tái tạo. Càng khai thác và sử dụng đúng thì càng giàu thêm chứ không bị cạn kiệt như các tài nguyên khác.

- Rừng, đất rừng miền Tây chủ yếu là rừng nhiệt đới nhiều tầng. Có một phần là rừng á nhiệt đới, cận nhiệt đới. Do đó hệ sinh thái hết sức phong phú, cung cấp cho chúng ta nhiều nguyên liệu khác nhau như: gỗ, các sản phẩm phi gỗ, các cây dược liệu quý, các loại phong lan, một số cây con đặc sản, ong mật...

- Khí hậu miền Tây ở một số địa phương có độ cao từ 1.500m (so với mực nước biển) trở lên cho phép ta khai thác tài nguyên này cho cả ngành trồng rau, trồng hoa, trồng cây dược liệu và ngành du lịch.

- Những thành tựu của khoa học và công nghệ, những xu thế hay xu hướng tiêu dùng mới với thị trường mở của xu thế hội nhập kinh tế thế giới đem lại cho ta tầm nhìn mới, cách đánh giá mới về nguồn tài nguyên này, khắc phục cách nhìn hạn hẹp, cách đánh giá mơ hồ trước đây. Cuối cùng chọn ngành kinh tế rừng không chỉ đáp ứng đòi hỏi phát triển kinh tế miền Tây mà còn quan trọng hơn chính là bảo tồn, phát triển hệ sinh thái tự nhiên, bảo tồn, phát triển văn hóa, vốn xã hội mang bản sắc miền Tây.

Để thực hiện các lời giải này, ngoài nỗ lực của lãnh đạo và nhân dân các địa phương trong vùng, cần có sự

Mô hình chăn nuôi đại gia súc đã mở ra hướng thoát nghèo cho đồng bào dân tộc thiểu số miền Tây Nghệ An

Cây dứa dại được trồng nhiều ở miền Tây Nghệ An

chỉ đạo quyết liệt và phối hợp chặt chẽ từ các cấp lãnh đạo Tỉnh ủy, Hội đồng nhân dân, Ủy ban nhân dân tỉnh, các sở ngành liên quan (trực tiếp và gián tiếp). Vừa huy động tối đa trí tuệ, tri thức nội tỉnh, vừa phải tranh thủ ở mức cao nhất sự tư vấn, giúp đỡ, hỗ trợ của các bộ, ngành Trung ương, các cơ quan khoa học thuộc Trung ương.

Trước mắt có thể thực hiện ngay các việc giải pháp đây:

- Tổ chức làm kinh tế dưới tán rừng của rừng thuộc các khu bảo tồn, các rừng đặc dụng, rừng phòng hộ ở những diện tích có thể với việc trồng các cây dứa dại quý, các sản phẩm du lịch sinh thái, du lịch khám phá, du lịch mạo hiểm... Làm kinh tế dưới tán rừng có hiệu quả là cách tốt nhất để bảo vệ các khu bảo tồn, rừng đặc dụng, rừng phòng hộ (có thể tham khảo cách làm Sâm Ngọc Linh của Quảng Nam).

- Thúc đẩy nhanh từ trồng rừng nguyên liệu ngắn ngày sang trồng rừng nguyên liệu gỗ lớn dài ngày. Cố gắng cao nhất để đến 10-15 năm nữa, phần lớn diện tích rừng kinh tế của miền Tây là rừng gỗ lớn. Tận dụng thành tựu của trung tâm ứng dụng lâm nghiệp công nghệ cao để tạo nhanh nguồn giống cây gỗ

lớn, ưu tiên các giống cây gỗ lớn bản địa kết hợp giống cây gỗ lớn du nhập. Thực hiện có hiệu quả càng nhanh, càng tốt để có vùng nguyên liệu lớn, có phẩm cấp, đạt quy chuẩn pháp lý. Vùng nguyên liệu lớn sẽ là sức hút cực mạnh để các nhà đầu tư lựa chọn miền Tây.

- Xác định 1, 2 hoặc 3 cây dứa dại quý, có giá trị về dược, đồng thời có giá trị kinh tế để tổ chức vùng trồng ở những nơi có điều kiện thuận lợi nhất.

- Tạo lập quan hệ liên doanh, liên kết ngang và dọc cho các sản phẩm từ gỗ, các nguyên liệu phi gỗ, các dược liệu.

- Cuối cùng và quyết định nhất là mọi giải pháp chung như: xây dựng cơ sở hạ tầng (cứng và mềm), đầu tư ngân sách, tài chính, đào tạo nguồn nhân lực, hệ thống cơ chế, chính sách; tiếp cận và ứng dụng nhanh các thành tựu của công nghệ sinh học... đều phải tập trung phục vụ cho các giải pháp ở trên.

Với các lợi thế sẵn có về tài nguyên, cùng với chủ trương, chính sách của tỉnh, của các huyện, miền Tây đang là vùng kinh tế có sức hút cực lớn với các nhà đầu tư. Tuy nhiên, để từng bước phát triển kinh tế miền Tây, phải cần rất nhiều yếu tố, không thể nóng vội, chủ quan, càng không được duy ý chí. Phải làm một cách bài bản, căn cơ, xác định bước đi khoa học và thật thực tế. Nếu có cơ chế và các chính sách tốt thì tin rằng, trong tương lai không xa, miền Tây sẽ là “tổ” để chim đại bàng đến đẻ trứng./.